

**ทีมสัตวแพทย์ มก. ประสบความสำเร็จวิจัยการผสมเทียมละมั่งพันธุ์พม่า
ได้ลูกละมั่งจากการผสมเทียม !!! ตัวแรกของประเทศไทย และเป็นตัวที่ 2 ของโลก**

คณะสัตวแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (มก.) วิทยาเขตกำแพงแสน ประสบความสำเร็จในการวิจัยผสมเทียมละมั่งพันธุ์พม่า ได้ลูกละมั่งจากการผสมเทียมตัวแรกของประเทศไทย และเป็นตัวที่ 2 ของโลก (ละมั่งตัวแรกที่เกิดจากการผสมเทียมเกิดขึ้นที่มินิไซต้า สหรัฐอเมริกา เมื่อ 17 ปีที่แล้ว) โดยโครงการนี้เป็นโครงการวิจัยร่วมระหว่างมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ องค์การสวนสัตว์ และกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ซึ่ง “ละมั่ง” เป็นสัตว์ป่าสงวนที่ถูกล่าจนใกล้จะสูญพันธุ์ ปัจจุบันคาดว่าคงเหลืออยู่ในเขาพนมดงรัก ชายแดนไทย - กัมพูชา และบริเวณเทือกเขาตะนาวศรี ชายแดนไทย - พม่า ดังนั้นการอนุรักษ์ละมั่งไม่ให้สูญพันธุ์จึงเป็นภารกิจที่ต้องเร่งดำเนินการ โดยคณะวิจัยได้เลือกที่จะศึกษาวิจัยเพื่อขยายและอนุรักษ์พันธุ์ละมั่งด้วยวิธีผสมเทียม

น.สพ.ดร.สิทธิวิทย์ ทองทิพย์ศิริเดช จากภาควิชาเวชศาสตร์คลินิกสัตว์ใหญ่และสัตว์ป่า

คณะสัตวแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ในฐานะหัวหน้าโครงการวิจัยผสมเทียมละมั่ง เผยว่า ละมั่ง (*Cervus eldi* or Eld's deer) จัดเป็นสัตว์ป่าสงวนหนึ่งในสิบห้าชนิดตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 มีสถานะที่เสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ ในปัจจุบันละมั่งทั้งสองสายพันธุ์คือ สายพันธุ์ไทย (*Cervus eldi siamensis*) และสายพันธุ์พม่า (*Cervus eldi thamin*) ได้สูญพันธุ์ไปแล้วจากป่าธรรมชาติของประเทศไทย แต่อย่างไรก็ตามสถานีเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าในสังกัดสำนักอนุรักษ์สัตว์ป่า กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช และองค์การสวนสัตว์แห่งประเทศไทย รวมทั้งสวนสัตว์เอกชนหลายแห่ง สามารถเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์ละมั่งสายพันธุ์พม่าในสภาพกรงเลี้ยงจนประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี มีจำนวนละมั่งมากพอที่จะนำไปปล่อยกลับคืนสู่ป่าธรรมชาติต่อไป แต่อย่างไรก็ตามในส่วนของละมั่งสายพันธุ์ไทยนั้นมีจำนวนน้อยมากโดยมีการเลี้ยงไว้ที่สวนสัตว์ดุสิต กรุงเทพฯ และสถานีเพาะเลี้ยงสัตว์ป่าบางละมุง จ.ชลบุรี โดยคาดว่าทั้งสองแห่งมีละมั่งรวมกันไม่เกินห้าสิบตัว ดังนั้นนักวิจัยที่มีความสนใจในการอนุรักษ์ละมั่งจึงมีความเห็นตรงกันว่าควรจะมีการขยายพันธุ์ละมั่งสายพันธุ์ไทยโดยการผสมตามธรรมชาติไปก่อนให้มีจำนวนมากพอ จากนั้นค่อยนำมาขยายพันธุ์ด้วยเทคนิคการช่วยสืบพันธุ์ (Assisted Reproduction Technology) ต่าง ๆ เช่น การผสมเทียม การผลิตตัวอ่อน และการย้ายฝากตัวอ่อน เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมในการเพิ่มความหลากหลายทางพันธุกรรมในกรงเลี้ยง โดยมีแนวคิดในการเพิ่มความหลากหลายทางพันธุกรรมด้วยการแลกเปลี่ยนน้ำเชื้อแช่แข็งหรือตัวอ่อนละมั่งสายพันธุ์ไทยจากต่างประเทศมาผสมกับละมั่งสายพันธุ์ไทยในกรงเลี้ยงในประเทศไทยต่อไป ในระหว่างที่มีการเพิ่มจำนวนละมั่งสายพันธุ์ไทยในกรงเลี้ยง นักวิจัยที่มีความสนใจในการอนุรักษ์ละมั่งจึงมีความเห็นตรงกันอีกว่า ควรจะมีการทดลองใช้ละมั่งสายพันธุ์พม่า ในกรงเลี้ยงเป็นต้นแบบในการศึกษาการใช้เทคนิคช่วยสืบพันธุ์ต่าง ๆ ก่อนที่จะนำเทคนิคช่วยสืบพันธุ์ต่าง ๆ ไปใช้ในการขยายพันธุ์เพิ่มจำนวนละมั่งสายพันธุ์ไทยต่อไป

โครงการ การผสมเทียมละมั่งพันธุ์พม่า (*Cervus eldi thamin*) เพื่อเป็นต้นแบบในการอนุรักษ์และขยายพันธุ์ละมั่งพันธุ์ไทย (*Cervus eldii siamensis*) จึงเกิดขึ้นจากความร่วมมือระหว่าง คณะสัตวแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ องค์การสวนสัตว์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ และกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช โดยมีจุดประสงค์ คือ การศึกษาและพัฒนาเทคนิคช่วยสืบพันธุ์ที่เหมาะสมในการขยายพันธุ์ละมั่งพันธุ์พม่า เพื่อเตรียมความพร้อมและเป็นต้นแบบในการขยายพันธุ์ละมั่งพันธุ์ไทย และส่งเสริมสนับสนุนและขยายเครือข่ายความร่วมมือในการอนุรักษ์สัตว์ป่า

กระบวนการวิจัยในส่วนของละมั่งเพศผู้ เริ่มจากการรีดเก็บน้ำเชื้อละมั่งเพศผู้ทั้งสายพันธุ์พม่าและสายพันธุ์ไทยในช่วงฤดูผสมพันธุ์ จากสวนสัตว์เปิดเขาเขียว จ. ชลบุรี สวนสัตว์นครราชสีมา สถานีวิจัยและเพาะเลี้ยงสัตว์ป่าบางละมุง จ. ชลบุรี สถานีวิจัยและเพาะเลี้ยงสัตว์ป่าห้วยทราย จ. เพชรบุรี และสถานีวิจัยและเพาะเลี้ยงสัตว์ป่าเขาประทับช้าง จ.ราชบุรี โดยการวางยาสลบและกระตุ้นด้วยกระแสไฟฟ้า ทำการเก็บรักษาน้ำเชื้อละมั่งด้วยการแช่แข็งในถังไนโตรเจนเหลว -196°C จากนั้นได้ทำการขนย้ายละมั่งสายพันธุ์พม่าเพศเมียจากสวนสัตว์เปิดเขาเขียว มาเลี้ยงที่ คณะสัตวแพทยศาสตร์ มก. วิทยาเขตกำแพงแสน จ.นครปฐม แล้วเหนี่ยวนำการเป็นสัดเพื่อเตรียมพร้อมในการผสมเทียม โดยใช้น้ำเชื้อที่ผ่านการแช่แข็งของละมั่งสายพันธุ์พม่าที่เก็บมาจากสถานีวิจัยและเพาะเลี้ยงสัตว์ป่าห้วยทรายในการผสมเทียม เทคนิคการผสมเทียมจะใช้กล้องลาปาโรสโคป ด้วยความร่วมมือจากศุนย์วิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีการย้ายฝากตัวอ่อน อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา กล้องลาปาโรสโคปจะช่วยส่องตรวจดูลักษณะของรังไข่และมดลูกเพื่อให้แน่ใจว่าละมั่งมีการตกไข่และพร้อมที่จะได้รับการผสมจริง ๆ แล้วจึงฉีดน้ำเชื้อเข้าไปในตำแหน่งของปีกมดลูกโดยตรง ในการผสมเทียมครั้งนี้เลือกใช้น้ำเชื้อของละมั่งเพศผู้จากสถานีวิจัยและเพาะเลี้ยงสัตว์ป่าห้วยทราย โดยใช้ตัวอสุจิประมาณ 25 ล้านตัวต่อการผสม เปร็เซ็นต์การเคลื่อนที่ไปข้างหน้าของตัวอสุจิหลังผ่านการอุณหละลายอยู่ที่ 50% โดยทำการผสมในวันที่ 19 มิถุนายน 2552 แล้วเฝ้าติดตามพฤติกรรม สังเกตอาการกลับสัดและลักษณะการตั้งท้องหลังจากการผสม พบว่าละมั่งเพศเมียจำนวน 4 ตัวที่ทำการผสมมี 1 ตัวที่ตั้งท้อง หลังจากนั้นในวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2553 ลูกละมั่งจากการผสมเทียมคลอดออกมาตามธรรมชาติ หลังจากคลอดสามารถเดินตามและดูดนมน้ำเหลืองจากแม่ได้ ในวันรุ่งขึ้นจึงจัดทำขุ้มสำหรับให้ลูกละมั่งชอนตัว จากการเฝ้าสังเกตในวันที่ 15 ก.พ. 53 พบว่าลูกละมั่งแข็งแรงดี สามารถออกมาดูดนมแม่ได้ในวันแรก 3 ครั้ง ในวันที่ 16 ก.พ. 53 ได้ทำการตรวจสุขภาพเบื้องต้นลูกละมั่ง พบว่าเป็นละมั่งเพศเมีย สุขภาพแข็งแรงดี สายสะดือแห้งสนิท โดยเฉลี่ยลูกละมั่งจะออกมากินนมแม่ประมาณวันละ 3-4 ครั้ง ตามปกติจะนอนชอนตัวอยู่ในขุ้มไม้ที่สร้างให้ จะออกมาเพื่อดูดนม หรือออกมาเล่นน้ำในวันที่อากาศร้อนจัด ตั้งแต่คลอดจนถึงขณะนี้ลูกละมั่งอายุ 1 เดือน 10 วัน มีสุขภาพแข็งแรงดี

รูปลูกละมั่งในวันที่ 1 หลังจากคลอด พบว่าลูกละมั่งแข็งแรงดี สามารถออกมาเดินเล่นได้เป็นระยะ

รูปลูกละมั่งในวันที่ 1 หลังจากคลอด ลูกละมั่งสามารถออกมากินนมแม่ได้ดี และแม่สามารถเลี้ยงดูแลลูกได้

รูปลูกละมั่งในสัปดาห์ที่ 2

รูปลูกละมั่งสัปดาห์ที่ 2 ลูกละมั่งสามารถดูนมได้ดี